ANTIKVARIAT MATS REHNSTRÖM

NYHETSBREV 272
LITTERATUR- & LÄRDOMSHISTORIA
19 OKTOBER 2015

Jakobsgatan 27 nb | Box 16394 | 103 27 Stockholm | tel 08-411 92 24 | fax 08-411 94 61
e-post: info@rehnstroem.se | www.matsrehnstroem.se
ÖPPET TORSDAGAR 15.00–18.30

DAGENS NYHETSBREV inleds med AXELSONS avhandling *Bidrag till kännedomen om Sveriges tillstånd på Karl XII:s tid* och avslutas med Skara stiftshistoriska sällskaps faksimil och edition av Äldre västgötalagen. Däremellan återfinns bland annat AGNETA HORNS *Lefverne* i första kompletta utgåvan, LÖWEGRENS intressanta och ovanliga *Naturaliekabinett i Sverige under 1700-talet*, en rad arbeten av och om JOHAN GABRIEL OXENSTIERNA och Schillers biografi över PEHR THAM.

Med vänliga hälsningar!

MATS REHNSTRÖM

1. AXELSON, G. E. **Bidrag till kännedomen om Sveriges tillstånd på Karl XII:s tid.** A.a. Visby, 1888. x,(2),380 s. & 2 tryckta tabeller, varav 1 utvikbar. Blått hklbd med något nött svart titeletikett. Lite sprucken vid falsen mellan s. 2 och 3. Med några få spridda lagerfläckar. ★450

Innehåller följande kapitelrubriker: ”Om jordbrukets tillstånd”, ”Om pesten,” ”Om statshushållningen”, ”Om handelns och sjöfartens, industriens och bergsbrukets tillstånd”, ”Om undersåtarnes skatteförmåga”, ”Om rekryteringar, utskrifningar och värfningar” och ”Om folkmängden”.

2. BERZELIUS, J. **Reseanteckningar.** Utgivna av kungl. svenska Vetenskapsakademien genom H. G. Söderbaum. Sthlm, 1903. Porträtt, xii,(2),430,(1) s. & plr. Något nött och snedläst halvpergamentbd med ljusgrön titeletikett och stänkta snitt (H. Hagren bokbinderi, Gävle). Ryggen med läsveck. Med en längre tillskrift i tusch på försättsbladet. ★275

Avtrycker dagböckerna från resorna 1812 respektive 1818-19. Den första resan gick till London och den andra genom England, Frankrike, Schweiz och Tyskland.

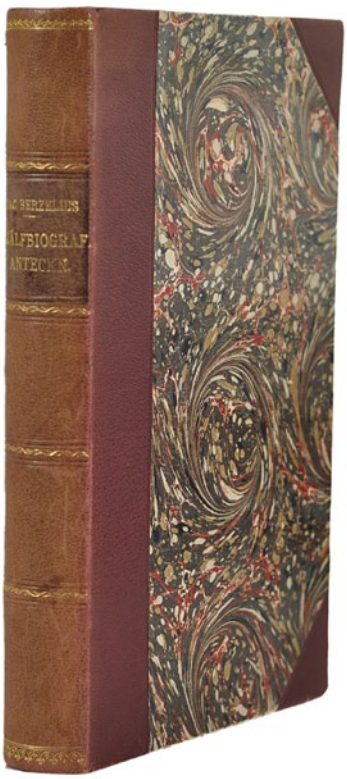

3. BERZELIUS, J. **Självbiografiska anteckningar.** Utgifna af kongl. svenska Vetenskapsakademien genom H. G. Söderbaum. Sthlm, 1901. Porträtt, xii,246,(1) s. & 1 plansch & 1 utvikbart faksimiltryck. Lätt nött mörkrött hfrbd med sparsamt guldornerad och blindpressad rygg samt brun titeletikett. Stänkta snitt. Ryggen blekt mot brunt. Med stpl från ”Huvudbiblioteket Katarina R-sk.” och från ”Katarina allm. läroverk”. Eftersättsbladet med anteckning: ”Rietz 1902 – 4.00”. Ren och fin inlaga. ★175

En förkortad nyupplaga utkom 1979.

4. BLADH, P. J. **Bonderesningen i svenska Österbotten.** En episod från 1808 års finska krig. Dagboksanteckningar af kanslirådet P. J. Bladh sammanställda av J. Oskar I. Rancken. Sthlm, 1882. (4),107,(1) s. Häftad i enkelt lätt nött marmorerat pappomslag från 1900-talets andra hälft. På främre pärm är ett beskuret främre tryckt omslag uppklistrat. Ur Hjalmar Gustafssons bibliotek. ★800

Peter Johan Bladh (1746-1819) föddes i Vasa, Finland, och var verksam som affärsman och kommunalman. Genom sjöolyckor och kapare förlorade han det mesta av sin förmögenhet. Under kriget 1808 brändes hans gård av ryssarna och han blev fångslad, svårt misshandlad och förd till Åbo, där han dock frigavs.

5. EDÉN, N. **Den svenska riksdagen under femhundra år.** Sthlm, 1935. 332 s. Enkelt mörkblått klbd med svart titeletikett och främre omslag medbundet. Minimalt snedläst. Ur Hjalmar Gustafssons bibliotek. ★225

En historisk översikt skriven till den svenska riksdagens 500-årsjubileum.

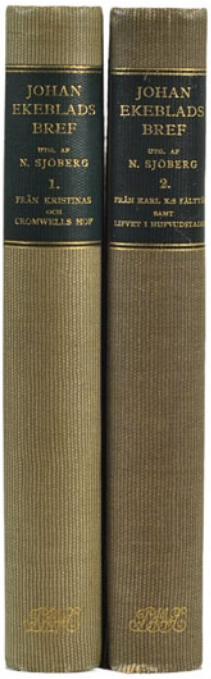

6. EKEBLAD, J. **Bref utgifna af N. Sjöberg.** I-II. Sthlm, 1911-15. (2),V,(1),451 + (6),484 s. & plr. Två ngt nötta oklbd med svarta titelfält och marmorerade snitt. Försättsbladen fyllda med blyertsanteckningar. Med Björn von Rosens exlibris. ★475

Andra delen med anmärkningar, rättelser och tillägg samt register utarbetade efter utgivarens död. Johan Ekeblad (1629-96) blev hovjunkare hos drottning Kristina 1651, var sändebud till Cromwell 1655-56, kammarherre hos Hedvig Eleonora 1658-71, blev resident i Paris 1668, var envoyé extraordinaire där 1670-72 och bankofullmäktig 1689-95. Under alla dessa uppdrag liksom under sitt deltagande i de danska och polska krigen skrev han en mängd brev av historiskt intresse. Björn von Rosens anteckningar är huvudsakligen hänvisningar till uppgifter om jakt och djur i breven.

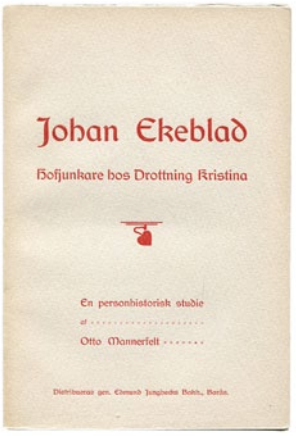

7. [Ekeblad] MANNERFELT, O. **Johan Ekeblad, hofjunkare hos drottning Kristina.** En personhistorisk studie. Borås, 1903. Porträtt,95 s. & 1 plansch. Häftad. ★150

Innehåller bland annat kapitlen: ”Tre år i Frankrike”, ”Johan Ekeblad som brefskrivare”, ”Om drottning Kristinas hof 1649-1654”, ”Om drottning Kristinas personlighet”, ”Något om seder och lefnadssätt i Sverige 1649-1655” och ”Johan Ekeblads senare lefnadsöden”.

8. [Gahn] TROFAST, J. **Johan Gottlieb Gahn – en bortglömd storhet.** En skildring av Johan Gottlieb Gahns liv och verksamhet. Lund, 1996. 180 s. Brunt dekorerat oklbd med skyddsomslag som har ett par revor. ★200

Med illustrationer i färg och svartvitt i texten. Johan Gottlieb Gahn (1745-1818) var en av sin samtids främsta kemister och vän och samarbetspartner med Scheele, Bergman och Berzelius. Han publicerade dock bara ett fåtal arbeten, bland annat författade han kapitlet om blåsrörsanalysen i Berzelius ”Lärbok i kemien”. Gahn var även medlem i Vetenskapsakademien.

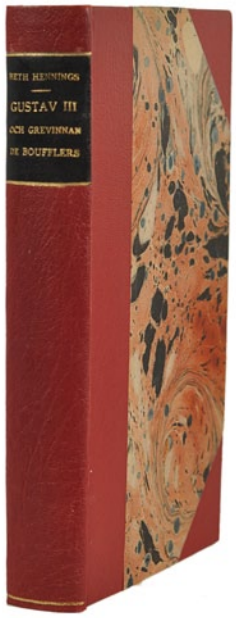

9. [Gustav III] **Gustav III och grevinnan de Boufflers.** En brevväxling från vänskapskultens tidevarv. Utgiven av Beth Hennings. Sthlm, 1928. 390,(1) s. Enkelt obetydligt nött rött hklbd med svart titeletikett. Med Torsten Huberts exlibris. ★275

Innehåll: ”Vänskapskultens tidevarv”, ”Kring statsvälvningen 1771-1772”, ”Politik och familjesorger 1774-1780”, ”Vänskapens middagshöjd 1780-1783”, ”Kring Gustav III:s stora utländska resa 1783-1787” och ”Revolutionsstormen 1787-1791”.

10. [Gustav III] SCHÜCK, H. **Gustaf III:s statsvälvning 1772** i berättande källor och äldre litteratur. Uppsala, 1955. 80 s. Häftad och oskuren. Liten ljusrand invid ryggen. *125

Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. Historiskt arkiv 4. Intressant översikt av samtida källor och historieskrivning rörande Gustav III:s statskupp.

11. HAGBERG, K. **Från Aristoteles till Brehm.** Några blad ur djurskildringens historia. Sthlm, 1941. 96,(3) s. + HAGBERG, K. **Från Rudbeck till Regulus.** Sthlm, 1943. 101,(2) s. Något nött hklbd med brun titeletikett. Främre omslagen medbundna. Aningen snedläst. Ryggen blekt och med några minimala fläckar. Lite svag i häftningen. Med blyertsanteckningar på sista bladet. *300

Första arbetet innehåller kapitlen ”Aristoteles och hans föregångare”, ”Från Vergilius till kejsar Fredrik”, ”Humanisterna i naturen”, ”Engelska lantjunkare” och ”Vildmarkens upptäckare”. Andra arbetet har följande kapitel: ”Svensk natur under medeltiden”, ”Rudbeck och linneanerna”, ”Sven Nilsson och hans föregångare” och ”Amatörer och jägare”.

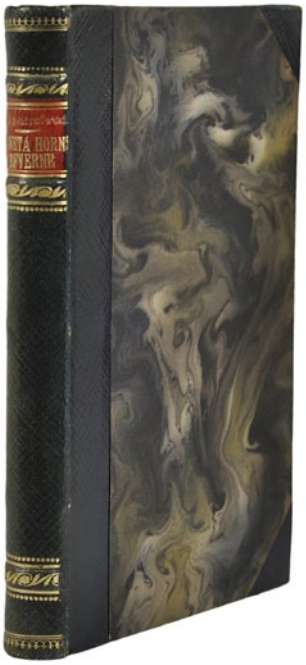

12. HORN, AGNETA. **Lefverne.** Efter Ellen Fries' efterlämnade manuskript utgifvet med tillägg af Sigrid Leijonhufvud. Sthlm, 1908. 226,(2) s. Mörkgrönt halvsaffianbd med upphöjda bind, guldornerad rygg och röd titeletikett och svagt marmorerade snitt. Titeletiketten med bortskrapat utgivarnamn. Med några små nötmärken på pärmhörnen. Det marmorerade eftersättsbladet bortskuret. *400

Illustrerad. Detta är första kompletta upplagan av denna viktiga text. I tilläggen finns bland annat talrika brevutdrag, förklaringar av ordspråk och en användbar släkttavla. Avslutas med person- och ortsregister. Agneta Horn (1629-72) var den berömda fältherren Gustaf Horns dotter och dotterdotter till Axel Oxenstierna. I dessa självbiografiska texter får vi följa inte så mycket tidens stora händelser, inte heller beskriver hon de berömdheter hon måste ha träffat, utan texten kretsar i stället kring hennes själsliga liv och är en av de kulturhistoriskt viktigare källorna till livet i stormaktstidens Sverige. Boken inleds med orden ”Beskrifning öfver min elända och mycket vedervärdiga vandringes tid samt alla mina olyckor [...] som mig därunder hopetals har mött”.

13. LINNE, C. von. **Dalaresa, iter Dalekarlicum jämte utlandsresan,** iter ad exteros och Bergslagsresan, iter ad fodinas. Med utförlig kommentar. Uppsala, 1953. XVI,432 s. & plr & kartor. Blått aningen nött klotryggbd med svart titeletikett (Wadells bokbinderi, Georg Zentio eftr.). Främre omslag medbundet. Ryggen med en svag fläck nederst. Limrester efter exlibris på främre pärmens insida. *400

Utgiven av Svenska Linné-sällskapet och Nordiska museet. Arvid Hj. Uggla var redaktör för verket och i redaktionskommittén ingick Gösta Berg, J. A. Nannfeldt och Sigurd Wallin. Dessa reseskildringar kom trots planer aldrig att utges under Linnés livstid och publicerades först av Ährling 1889. Han hade dock normaliserat stavningen och den tänkta kommentaren utgavs aldrig, så detta är den första vetenskapliga kommenterade textutgåvan av verken.

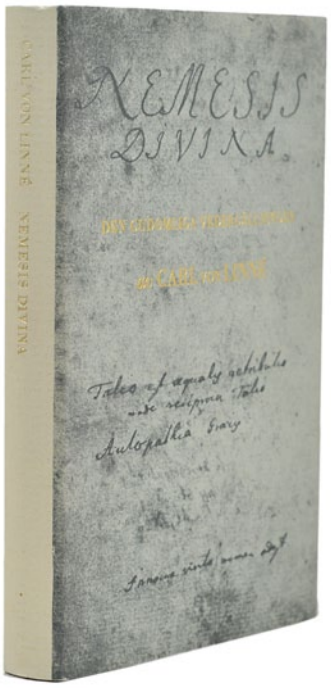

14. LINNÉ, C. von. **Nemesis divina.** Utgiven av Elis Malmeström och Telemak Fredbärj. Sthlm, 1968. 242 s. Svart oklbd med övre rött snitt och skyddsomslag. Skyddsomslaget med några småfläckar och prislapp på baksidan. ⋆225

Skyddsomslagstiteln med underrubriken ”Den gudomliga vedergällningen”. Detta är den första kompletta vetenskapligt utgivna och kommenterade editionen av detta märkliga verk av Linné. Handskriften tillhör Uppsala universitetsbibliotek. ”Det har formen av av en lång rad anteckningar om olika livsöden, i vilka straffet följt på brottet redan här i världen”.

15. LÖWEGREN, Y. **Naturaliekabinett i Sverige under 1700-talet.** Ett bidrag till zoologiens historia. Lund, 1952. 407 s. Ngt nött blått oklotryggbd med lätt blekt rygg och medbundet omslag. Med Bertil Åbergs exlibris och namnteckning, daterad 1952. ⋆800

Lychnos-bibliotek 13. Illustrerad. Innehåller: ”Museiväsendets uppkomst”, ”Samtidens åsikter om kuriosa- och naturaliekabinetten”, ”Definition av begreppen naturaliekammare, kuriosa- och raritetskabinett, museum m.fl.”, ”Samlandets inplacering i vårt lands kulturella utveckling”, ”Samlingar före Stobæus och Linné”, ”Lunds universitets naturhistoriska samlingar”, ”Uppsala universitets naturhistoriska samlingar”, ”De Linnéska samlingarna”, ”Kungliga Vetenskapssocietetens i Uppsala samlingar”, ”Kungliga Vetenskapsakademiens samlingar och Naturhistoriska riksmuseums tillkomst”, ”Adolf Fredriks och Lovisa Ulrikas samlingar på Ulriksdal och Drottningholm. Tessins museum på Åkerö”, ”De Linneanska typexemplarens tillförlitlighet” och ”Samlare och samlingar”.

16. MATTSSON, AGNETA CONRADI. **Som spindeln i nätet.** Kristina Laurensdotter av Aspenäsätten, centrum i sin egen släktkrets. Värnamo, 2014. 941 s. Opappbd med skyddsomslag. ⋆325

Skara stiftshistoriska sällskaps skriftserie nr 75. Utgiven av Föreningen för västgötalitteratur. Med mycket omfattande genealogiska tabeller, person- och ortsregister. Ur förordet: ”I denna studie riktar jag strålkastarljuset på en av de otaliga kvinnor, som under vår medeltid, fastän de tillhörde förnäma frälseätter, framlevde sina liv i obemärkthet, ofta med täta barnafödslar och samtidigt med den ansvarsfulla uppgiften att hålla uppsikt över gårdens hus – inklusive de viktiga nycklarna – samt tjänstekvinnorna och deras arbete [...] Därvid belyser jag det närmast otroligt täta nätverk av släktförbindelser, som band samman våra medeltida svenska frälseätter”.

17. OXENSTIERNA, J. G. **Caractèrer, portraiter och epigrammer.** Samlade utan ordning af tiden, och som jag igenfunnit dem på lappar. Sthlm, 1956. 96,(3) s. Ohklbd med lite gulnat skyddsomslag. Främre omslaget medbundet. ⋆140

Utgivna med anmärkningar och kommentarer av Holger Frykenstedt. De ofta kvickt elaka verserna är skrivna från 1760-talet och långt in på 1800-talet. Behandlar ett brett urval personer i Oxenstiernas omgivning från aktrisen Beata Charlotta Ekerman över Ulric Scheffer och Axel von Fersen till Gustav III.

18. OXENSTIERNA, J. G. **Dagboks-anteckningar åren 1769-1771.** [I-II]. Utgifna genom Gustaf Stjernström. Uppsala, 1881. (2),x,210,(1) s. Bra obetydligt nött grönt hklbd med sparsamt guldornerad rygg, svart titeletikett och stänkta snitt. Liten reva i inre marginalen på s. IX-X. ⋆600

Skrifter utgifna af Svenska literatursällskapet. Utkom ursprungligen som två häften. Avslutas med ett fylligt personregister. Här återfinns bland annat den berömda skildringen av Bellman. ”Svenskt biografiskt lexikon skriver om Oxenstierna (1750-1818): ”Mer tillgängliga för en sentida läsare än de stora dikterna med sina longörer är de dagböcker O skrev under olika perioder av sitt liv. De ger friska, humoristiska och levande miljö- och tidsbilder från tidens lantliga överklass. Här framträder O med sina mest vinnande egenskaper, kärleken till släkt och hembygd, enkelheten och försyntheten”.

19. OXENSTIERNA, J. G. **Journal.** Skenäs 1805. Sthlm, 1964. 117,(2) s. Häftad. Omslaget lätt nött och ryggen lite solkig nederst. Dedikation till Olle Bergquist från utgivarna Sven G. [Hansson] och Holger [Frykenstedt]. ⋆150

Bokvännens bibliotek nr 70. Författarens originalmanuskript för första gången utgivet med inledning av Holger Frykenstedt och handskriftsedering av Sven G. Hansson.

20. OXENSTIERNA, J. G. **Ljuva ungdomstid.** Dagbok för åren 1766-1768. I översättning från det franska originalet utgiven av Inga Estrabaut. Uppsala, 1965. 185,(3) s. Häftad och oskuren i skyddsomslag. Lätt nött. ⋆125

Den franskspråkiga originalhandskriften finns på Riksarkivet. De avslutande opaginerade sidorna utgörs av förlagsreklam. Johan Gabriel Oxenstiernas (1750-1818) intressanta ungdomsdagbok som i huvudsak utspelar sig på Skenäs herrgård i Södermanland och har karaktären av en utvecklingsroman.

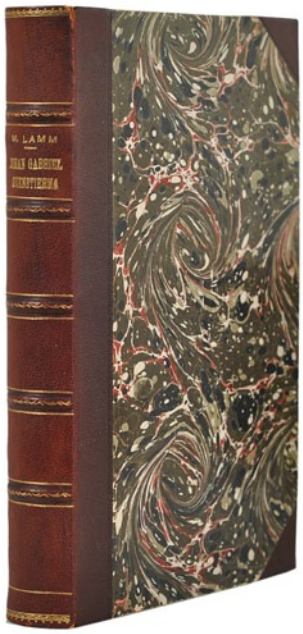

21. [Oxenstierna] LAMM, M. **Johan Gabriel Oxenstierna.** En gustaviansk natursvärmares lif och dikt. Sthlm, 1911. VIII,398 s. Ngt nött hfrbd med upphöjda bind och guldornerad rygg samt svagt stänkta snitt. Främre omslag medbundet. ⋆200

Framställningens tyngdpunkt ligger på Oxenstiernas ungdomsår och hans personliga och litterära utveckling under 1700-talets natursvärmeri. Läsaren får även ta del av utdrag ur Oxenstiernas brev och dagböcker.

22. [Retzius] LINDBLAD, T. **Anders Retzius och Karolinska institutet.** Sthlm, 2000. 70,(2) s. Häftad. ⋆125

Trevlig skrift utgiven av Hagströmerbiblioteket. Anders Retzius (1796-1860) var professor i anatomi vid Karolinska institutet.

23. [Tham] SCHILLER, H. **En originell herre.** Pehr Tham till Dagsnäs, den siste rudbeckianen. Sthlm, 1930. 232,(1) s. Häftad och svagt snedläst. Omslaget ngt nött och lätt solkigt. Bra ex. *175

Med ett fåtal illustrationer. Pehr Tham (1737-1820) som 1818 blev medlem i Götiska förbundet, är mest känd som fornforskare i Rudbecks anda. Han tvivlade inte på att ”Gylfe bodde ofvanföre och Oden midt emot Dagsnäs” och att de gamla asarna var Ulfsparrar från Asa i Småland och således hans egna förfäder. Han försökte bevisa att Sveriges vagga inte legat i Uppland utan kring Hornborgasjön och Dagsnäs. Stor betydelse för fornforskningen hade Thams mecenatskap. Han stödde N. H. Sjöborgs antikvarisk-topografiska verksamhet, bekostade C. G. G. Hilfelings resor för att avteckna fornlämningar och såg till att C. G. Warmholtz ”Bibliotheca historica Sueo-Gothica” kunde utges.

24. [Tilas] STÅLMARCK, T. **Vår ungdom är en junidag.** Samuel Oluf Tilas en rokokopoet och hans omvärld. Värnamo, 1990. 211 s. Häftad. Obetydligt nött. Med dedikation till Alf Åberg daterad 1990. *175

Illustrerad. Tilas studerade i Uppsala 1761-63 och skötte sina studier ordentligt, men vid sitt inträde i statstjänst kom han med i en krets av nöjeslystna och fattiga extraordinarier. Där hade Tilas lätt att finna vänner, bland andra Bellman och Schröderheim och hans poetiska talang utvecklades. Hans dåliga lön gjorde att han såg sig tvingad att lämna Stockholm och fick en legationsbefattning i Konstantinopel. Tjänsten var föga eftertraktad och Tilas var den enda sökanden. Efter mindre än ett år avled han i Konstantinopel, troligen av pesten.

25. **Äldre västgötalagen och dess bilagor i Cod. Holm. B 59.** Utgivna av Föreningen för Västgötalitteratur genom Per-Axel Wiktorsson. I-II. Värnamo, 2011. 264 + 313 s. Två oklbd med skyddsomslag. Nyskick. *400

Skara stiftshistoriska sällskaps skriftserie nr 60. I faksimil och i fornsvensk textversion med parallell översättning till modern svenska. Utgivaren redogör i kommentarer för handskriftens uppbyggnad och historia. Med bidrag av Göran B. Nilsson och Svante Strandberg. Med omfattande ortsregister. En viktig utgåva av den äldsta bevarade handskriften på svenska.